מכון הליכות החיים
בס"ד ע"י
הרב נחום צבי מאיר ראזענפעלד שליט"א
מו"ץ בשיכון סקווירא יע"א

הליכות החיים

שלח - קרח | שנת תשפ"ה לפ"ק | גליון תפ"ג

לע"נ אאמו"ר הרה"ח ר' יעקב גרשון ב"ר שלמה ז"ל

גליון זה נתנדב

לזכרו הבהיר של הגאון הקדוש מקברניטי היהדות החרדית שהאיר עיני ישראל בתורתו
וצדקותו, יראתו וחכמתו, ובעבודת ה' בסילודין כחד משרפי מעלה

כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי שרגא פייביש בן הגה"ק רבי אברהם יושע העשיל זצ"ל מקאסוב

לקראת יום השנה הראשון לפטירתו - ביום כ"ג סיון

הונצח ע"י ידידנו הנדיב הנכבד מו"ה **יחזקאל שרגא לונגער** הי"ו ובנו הבה"ח **שמען** ני"ו

יהי רצון שימליץ טוב בשמי מרומים בעדו ובעד משפחתו שי' ובעד כל בית ישראל

הרוצה בתשובה

אקטועלע שכיח'דיגע שאלות (לט)

כשר'ע מילך אין א גויאישע גאז-סטאנציע

שאלה: לעצטנס האב איך זיך אפגעשטעלט ביי א גויאישע גאז-סטאנציע און געקויפט דארט א שווארצע קאווע. דער אויפזעער וואס קען מיך אביסל פון מיינע אפטע באזוכן דארט, האט מיר צוגעוויזן אז ער האט דארט האלב-ליידיגע פלעשער מילך פון די היימישע פירמעס מיט א גוטן הכשר, זאגנדיג, "זעסט, אלע קויפן דא."

צי מעג מען טרינקען די מילך פון די אפענע פלעשער, און צי איז בכלל דא א שאלה צו קויפן קאווע ביי אזא פלאץ?

תשובה: מען מעג קויפן שווארצע קאווע ביי א גויאישע גאז-סטאנציע, אויב מען ווייסט זיכער אז עס האט נישט אין זיך קיין שום "פלעיוואר", און עס איז נישטא דערביי קיין איסור פון בישול עכו"ם.[1]

מען טאר אבער נישט נעמען קיין מילך דארט אפילו אויב מען זעט דעם פלאש און עס האט א גוטן הכשר, וויבאלד כשר'ע מילך איז טייערער אין די געשעפטן און עס איז דא א חשש אז דער גוי האט אריינגעגאסן דערין נישט-כשר'ע מילך.

און אפילו אויב אידן גייען דארט כסדר אריין און ארויס איז עס אסור, ווייל עס קען זיין אז דער גוי האט עס אריינגעגאסן אינעוויניג וואו קיינער אויסער די ארבעטער גייט נישט אריין, אדער ביי זיך אין שטוב אד"ג.

דער איינציגער וועג ווי אזוי מען קען טרינקען די מילך איז נאר אויב דער גוי עפנט א פארמאכטע פלאש וואס איז נאכנישט געווען אפן פאר די אויגן פונעם איד, וואס דעמאלט איז נישטא קיין חשש אז ער האט אריינגעגאסן אנדערע מילך.[2]

א קעמפ וואס גיט א בעסערן פרייז פאר'ן צאלן פאראויס

שאלה: א קעמפ וואס גיט א בעסערן פרייז פאר די וואס צאלן אויס דעם גאנצן זומער פאראויס, איז דא א שאלה פון ריבית אויב מען צאלט צוביסלעך און מען צאלט צוליב דעם מער?

תשובה: אויב דער ביליגערער פרייז איז אויך ווען מען צאלט מיט "העד טשעקס" אדער מען גיט אריין א קרעדיט-קארטל וואס וועט גערעכנט ווערן שפעטער צוביסלעך, איז נישטא קיין איסור פון ריבית ווען מען צאלט שפעטער און מען צאלט צוליב דעם מער, ווייל די סיבה פארוואס מען צאלט מער איז נישט ווייל מען צאלט שפעטער, נאר ווייל עס איז א טירחא שפעטער איינצומאנען דאס געלט.

פרנסה בהיתר גמור

הגאון רבי שלמה זלמן פרידמאן שליט"א, אב"ד סאנטוב, דערציילט:

מען דערציילט, אז אמאל איז געקומען א איד צום הייליגן צאנזער רב זי"ע און האט געבעטן ביי אים א ברכה אויף יראת שמים. האט דער צאנזער רב אים געזאגט: "אויף יראת שמים בעטסטו א ברכה? מילא, אויף געזונט, פרנסה, אדער קינדער - אויף די אלע זאכן איז שייך צו בעטן א ברכה, אבער אויף יראת שמים? זיי אן ערליכער איד, וועסטו האבן יראת שמים..."

אסאך יארן צוריק, בין איך אריין אמאל צו הגה"צ רבי משה ניישלאס זצ"ל, אב"ד שיכון סקווירא, און ער האט מיר געפרעגט צי איך וויל אז ער זאל מיר געבן א מתנה. איך האב געענטפערט אז יא, האט דער רב זצ"ל זיך אויפגעהויבן פון פלאץ און איז צוגעגאנגען צו דער ספרים-שאפע דארט אין שטוב און ארויסגענומען אן אלטן שולחן ערוך און האט מיר געוויזן דערין ווי עס איז צוגעשריבן אויפ'ן גליון א "תשובת חתם סופר" (או"ח סי' נט), אויף דעם וואס מיר בעטן ביים דאווענען אז די פרנסה זאל זיין בהיתר ולא באיסור: לכאורה איז שווער, ווי קען מען דען מתפלל זיין צום רבוש"ע אזא סארט תפילה, וואס דאס איז דאך געוואנדן אין דער בחירה פונעם מענטש - גנב'ע נישט און גזל נישט און האנדל ערליך, וועט די פרנסה ממילא זיין בהיתר ולא באיסור?....

פארענטפערט דאס דער "חתם סופר", אז עס ליגט א טיפע כוונה אין דער תפילה. מען רעדט נישט דא פון א איד וואס האנדלט נישט ערליך און טוט חלילה אן איסור, נאר פון א איד וואס פירט זיך מיט יראת שמים אין יעדן פרט, נאר ווען עס איז נוגע פאר זיין פרנסה דעמאלט זוכט ער זיך היתרים און וועט זיך אריינלאזן אין דחקות'דיגע היתרים כדי מרוויח צו זיין געלט. און אויף דעם דארף מען אסאך סייעתא דשמיא און א באזונדער תפילה, אז עס זאל זיין בהיתר און נישט באיסור, דהיינו, מען זאל גיין בדרכי התורה אָן קיין שום חכמות, און דאס האנדלען זאל זיין בתכלית ההיתר און נישט פארבונדן בכלל מיט קיין איסורים.

דערנאך האט דער רב זצ"ל ארויפגעלייגט זיין האנט אויף מיין פלייצע און געזאגט: "דער חתם

אין לעיין בגליונות בשעת התפלה וקריאת התורה כמבואר בהפוסקים לאיסור

מדור זה נתנדב
על ידי ידידנו הנדיב הנכבד
הרה"ח ר' **חיים וואלטער** הי"ו
לזכר נשמת אביו הרבני הנעלה
הרה"ח ר' **משה** ב"ר **שלמה** ע"ה
יארצייט ביום כ"ו סיון
יהא זכרו ברוך

אבער אויב דער ביליגערער פרייז איז נאר ווען עס ווערט בפועל אויסגעצאלט מתחלה (נישט מיט "העד טשעקס" א.ד.ג.), זאל מען דאס נישט טון, ווייל עס קען זיין א שאלה פון ריבית.[3]

א "שבת בערשטל"

שאלה: מיין טאכטער האט אהיימגעברענגט א ליסטע פון זאכן וואס זי דארף מיטנעמען אין קעמפ, און צווישן זיי איז א "שבת בערשטל".

וועלכע סארט בערשטל אדער קעמל מעג מען ניצן שבת?

תשובה: מען טאר נישט קעמען די האר שבת מיט קיין שום סארט קעמל, סיי די אייגענע האר און סיי אויף די האר אדער פיאות פון אנדערע, אפילו עס איז נישט פארקניפט. אזוי אויך טאר מען נישט ניצן א געוועגליכע בערשטל וואס קען ארויסרייסן אפילו נאר איין האר, אפילו אויב די האר איז נישט פארקניפט.

עס איז כדאי צו ברענגען וואס דער "משנה ברורה" (סי' שג ס"ק פב) שרייבט בשם דעם "ישועות יעקב" בנוגע דעם איסור פון קעמען האר שבת: "איך האב געזען מענטשן וואס זענען זיך מקיל צו קעמען די האר שבת, און עס איז כמעט ווי געווארן ביי זיי א היתר. ווי פאר די אויגן וואס זעען דאס, עובר צו זיין מיט גלייכגילטיגקייט מחלל שבת צו זיין בידים".

מען מעג אבער ניצן א גאר-ווייכע בערשטל, וואס עס איז נישט מעגליך אז עס זאל ארויסרייסן האר אפילו ווען עס איז פארקניפט, און מען ניצט עס נאר אויף צו זעצן די האר, צ.ב.ש. אפצוטיילן די האר פון מיידלעך ביים פלאץ וואו עס טיילט זיך. לכתחילה איז אבער כדאי אז מען זאל האבן א באזונדער בערשטל וואס מען ניצט נאר שבת.

⮜

סופר איז א גרויסע מתנה און א שליסל פאר'ן גאנצן לעבן."

דער רב האט אויסגעפירט, זאגנדיג, "עס איז דא א איד וואס קומט אריין צו מיר כסדר און בעט היתרים פאר זיין פרנסה בנוגע איסורי שבת. ער רעדט פון אזעלכע סארט זאכן, וואס מען קען נישט אנווייזן על-פי הלכה אז עס איז זיכער אסור, אבער עס איז פארבונדן מיט 'צעקוועטשטע היתרים', טענה'נדיג אז עס איז א 'דבר האבד' און 'הפסד מרובה'. און איך זאג אים אלץ, 'ניין. אויב וועסטו היטן שבת בשלימות אָן קיין חכמות, וועט דער אויבערשטער דיר משפיע זיין א שפע פון פרנסה און א הרחבה גדולה אָן קיין שאדן.' און מיט א בליק אויף צוריק, האט דער איד טאקע קיינמאל נישט קיין שאדן געהאט.

האב איך געקלערט, אז לויט דעם קען מען מסביר זיין די משנה אין פרקי אבות: "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה" - ווער עס טוט זיינע געשעפטן "לשמה", ד.ה. עס זאל זיין אויסגעהאלטן כלפי שמיא מיט א שלימות - לשמ"ה איז די זעלבע אותיות ווי שלמ"ה, ד.ה אינגאנצן בהיתר גמור, אָן מקצר זיין די תורה און איר צושטעלן צו אונזערע באקוועמליכקייטן - און ער איז מקיים די דיני התורה ווי עס דארף צו זיין אין יעדע צייט און אין יעדן מצב, אזא איינער איז "זוכה לדברים הרבה", צו הצלחה מרובה אין זיינע געשעפטן און השפעות טובות אין אלע ענינים.

קענען אויספירן וואס דאס הארץ וויל

לכבוד מכון הליכות החיים,

הרב סיידמאן שליט"א דערציילט די פאלגנדע מעשה:

מיין שווער, הרה"ג ר' מאיר שוואב שליט"א פון די באקאנטע משפיעים און תורה-געשטאלטן אין דענווער, קאלאראדא, האט די זכי' שוין לאנגע יארן צו שטיין בראש ההנהלה פון דער "בית יעקב" שולע אין שטאט. ער האט זיך באקאנט געמאכט דארט מיט א איד, וועמען מיר וועלן רופן דא "ר' קלמן", דער איינציגער מיטגליד אין זיין משפחה וועלכער איז געווארן שטארק נאענט צו תורה און מצוות און האט אוועקגעשטעלט א שיינע תורה'דיג-ערליכע שטוב.

במשך די יארן, האט ר' קלמן שטארק מצליח געווען און איז געווארן א גרויסער עושר. ער איז געווען א איד מיט א ווארעם הארץ, אבער סיי ווען מיין שווער פלעגט גיין צו אים נאך געלט, פלעגט ער אים אלעמאל געבן די סומע פון 500 דאלער, און קיינמאל נישט מער. אין אנהייב האט נאך מיין שווער פרובירט אויפהייבן אביסל זיינע

בס"ד

פינת צדקת צדיקי הדורות

קטע מקריאת קודש

מאת הגאון **רבי יצחק לייב סופר** זצ"ל בן רבינו הגה"ק בעל **כתב סופר** זצוק"ל
נשיא ארץ הקודש של כולל חבת ירושלים
יומא דהילולא י"ג תמוז

...וראוי ונכון לכל בר ישראל אשר יראת ה' נוגע בלבו, ויתעורר את לבו **לעשות לטובת ישוב ארץ הקודש בכל מאמצי כחו**, ובגלל זה ימצא חיים וכבוד כי הרודף צדקה וחסד ימצא חיים וכבוד ויפיק רצון מה', ונזכה כולנו לראות במהרה בימינו באור הגאולה השלימה ותחזינה עינינו בשוב ד' לציון ברחמים.

עמוד הצדקה והחסד בארה"ק
חבת ירושלים
ואהבת ציון אל תשכח לנצח
בית הכנסת
על קבר רבי מאיר בעל ה.

עמוד הצדקה והחסד בארה"ק
צדקת רבי מאיר בעל הנס
כולל חבת ירושלים

אקטועלע שכיח'דיגע שאלות (לט)

מדור זה נתנדב

על ידי ידידנו הנדיב הנכבד

מוה"ר **שמואל ארי' דירנפעלד** הי"ו

לרגל השמחה במעונו באירוסי בתו **הכלה החשובה** תחי'
עב"ג הבחור החתן כמר **אלימלך** נ"ו
בן ידידנו מוה"ר **יוסף קרויס** הי"ו

זכות לימוד תורה של אלפי ישראל יעמוד בעדם
לבנות בית נאמן בישראל בבני חיי ומזוני וכל השפעות טובות
ולרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח בבריות גופא ונהורא מעליא

די ברכה אויף אייזקרים-קיכעלעך (Dough Bites)

שאלה: עס איז דא היינט צו קויפן אלס צושפייז "דאָו בייטס" - דאס זענען קליינע אייזקרים-קיכעלעך וואס באשטייען פון רויע טייג פונדרויסן און אייזקרים אינעווייניג. וואספארא ברכה מאכט מען דערויף?

תשובה: אויף רויע טייג וואס מען קען עסן און עס איז געשמאק צום עסן, מאכט מען "שהכל". דערפאר מאכט מען אויף די אייזקרים-קיכעלעך נאר "שהכל".[4]

זאגן קרבנות אויפ'ן "טרעדמיל"

שאלה: איך מאך איבונגען (עקסערסייז) **יעדן אינדערפרי אויפ'ן "טרעדמיל". צי מעג איך זאגן דעמאלט ברכות השחר און קרבנות?**

תשובה: מען טאר נישט טון קיין שום זאך בשעת'ן דאווענען, אבער מען מעג זאגן ברכות אויפ'ן וועג, צ.ב.ש. ווען מען גייט אין בית המדרש, ווייל דאס גיין הייסט נישט ווי מען טוט עפעס.

אבער אויפ'ן "טרעדמיל" איז דאס געווענליך נישט סתם גיין, נאר מען שטרענגט זיך אן און מען גייט שנעלער ווי געווענליך און מען ווערט אויסגעמוטשעט. דערפאר זאל מען נישט זאגן קיין ברכות אדער דאווענען בשעת'ן גיין אויפ'ן "טרעדמיל".

מען מעג אבער זאגן תהילים (נאר מען זאל דעמאלט אכטונג געבן נישט אנצורירן די האר א.ד.ג. ווען מען איז פארשוויצט).[5]

אפצאלן א מאכל וואס קאסט מער

שאלה: איך האב געבארגט א שאכטל טונא פיש, וואס ער קויפט דאס געווענליך אין די גרויסע געשעפטן וואו עס קאסט ביליגער צוליב דעם וואס זיי מאכן עס אליין, אבער איך קויף פון אן אנדער קאמפאני אין די לאקאלע געשעפטן פאר א מער-טייערן פרייז.

צי מעג איך אים אפצאלן פון דער אנדערער קאמפאני, וויבאלד איך צאל אפ א שאכטל פאר א שאכטל, אדער עס איז אסור צוליב ריבית?

תשובה: ווען מען בארגט עסנווארג א.ד.ג. דארף מען אפצאלן דעם זעלבן סארט, נישט אן אנדער סארט וואס קאסט טייערער, צ.ב.ש. מען האט געבארגט טונא פיש און מען וויל אפגעבן א ספעציעלן טייערן סארט טונא פיש אדער סעלמאן פיש וואס קאסט טייערער, אבער אויב מען גיט צוריק דעם זעלבן סארט נאר עס קאסט טייערער אין א לאקאלע גראסערי, הייסט דאס נישט קיין ריבית, וויבאלד עס איז נישט קיין אנדער סארט מאכל, נאר אין די גרויסע געשעפטן איז עס ביליגער, ווייל עס קאסט זיי ביליגער.[6]

אינוועסטירן מעשר-געלט

שאלה: צי מעג מען אינוועסטירן מעשר-געלט אין "סטאקס" א.ד.ג. אז עס זאל וואקסן און מען זאל קענען געבן שפעטער מער?

1. עי' שו"ת שבט הלוי ח"ב סי' מד שיש לבעל נפש להחמיר גם בקאווע שחור.
2. כמבואר שו"ת בנין שלום סי' יג, דבקבוק פתוח אין לו עליו אפילו חותם אחד ואסור לסמוך על הגוי שאומר לו שהוא חלב כשר. ויש שכתבו דבארץ ישראל שיש טירחא גדול להריק החלב כשר לתוך הפלסטיק יש להקל יותר.
3. כמבואר בברית יהודה עיקד"ד פס"ח ס"ק יג, ובספר משנת רבית פ"ט לג.
4. עי' ספר מכלל יופי ברכה"נ.
5. דאין לעשות אפילו תשמיש קל בשעה שמברך משום ואם תלכו עמי קרי, אבל הליכה סתם כגון שהולך בדרך ישרה וא"צ להתבונן בדרכו מותר בכל הברכות, וכן בקרי"ש והאיסור הוא רק עד ברוך שם ולכתחילה ימתין עד על לבבך. עי' הפרשה בהלכה בחקותי עה"פ ואם תלכו עמי קרי.
6. דכיון שמחזיר אותו מין ואותו מידה אף שהוא קונהו במקום שהמחיר יקר יותר, אין בזה משום רבית.
7. עי' שו"ת שה"ל ח"ח סי' ריג שאם מתנה בשעת הפרשת מעשר שהוא בתנאי שיוכל להשתמש להשקיע המעות גם אם הוא קרוב לשכר ורחוק מהפסד, דשרי אף שאינו מקבל ע"ע ממש ההפסד. ועי' ספר צדקה ומשפט פ"ח סי"א.
8. כמבואר בשו"ע דאין להתיר נדרי צדקה אלא מדוחק, וחכם המתיר הוא בנידוי. ועי' שו"ת ויברך דוד הל' צדקה סי' תא.
9. דדעת הרבה פוסקים דג' ברכות הן מה"ת ובודאי דלא יצא בעל המחיה, ואפי' אם הן דרבנן מ"מ הוה משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות, כמבואר בא"ר סי' רס"ח אות יח, וכ"פ תשורת שי' סי' קעא ומהרש"ג ח"ג סי' לד, ועי' שו"ת באר משה ח"ד סי' כג, ובמשנת שלום ח"ב סי' ב כל השיטות. וראה בספרנו הפרשה בהלכה וישב **דבנשים יש להקל יותר דיצאו בעל המחיה וא"צ להחמיר.**
10. כמבואר בספר וזאת הברכה פ"י בשם כמה פוסקים, דאם עדיין לא הסיח דעתו יכול להמשיך בברכת נודה לך, דלא גרע מבריך רחמנא דיוצא במקום ברכת הזן.

הרוצה בתשובה

המשך

השגות צו געבן מער, אבער עס איז אים נישט געגאנגען, האט מיין שווער זיך באפרידיגט מיט דער ביישטייערונג וואס ער האט אים געגעבן.

איין שיינעם טאג, האט מיין שווער געהאלטן אינמיטן געבן א שיעור אין דער שולע דארט אין דענווער, ווען מען איז געקומען אין איילעניש אים זאגן אז מען רופט אים אויפ'ן טעלעפאן, ר' קלמן דארף רעדן צו אים גאר וויכטיג. מיין שווער האט געענטפערט, אז ער האלט יעצט אינמיטן געבן א שיעור און וועט רעדן צו אים שפעטער. בלויז א מינוט-צוויי שפעטער, קומט מען ווידער און מען זאגט אים אז ר' קלמן און זיין משפחה רופן נאכאמאל און זאגן אז עס האנדלט זיך אין גאר א וויכטיגן ענין, וואס עס פארדינט זיך אז מען איבעררייסן דערפאר דעם שיעור.

מיין שווער האט פארשטאנען אז עס איז א דרינגנדע זאך וואס דארף א באלדיגע באהאנדלונג, איז ער געגאנגען צום טעלעפאן. ר' קלמן האט אים דערציילט מיט א שוואכע שטימע אז ער ליגט אין שפיטאל און פילט אז זיינע טעג זענען שוין געציילטע, און עס איז מעגליך אז עס בלייבט אים נישט אפילו א מעת-לעת צו לעבן. "געדענקט איר נאך אז איך האב אייך אמאל געבעטן איר זאלט מיר פארשאפן אן 'עמדין'-סידור, וואו עס שטייט דער נוסח פון ווידוי?" האט ער געפרעגט. "איך קען נישט אליין זאגן דעם ווידוי, אפשר קענט איר אריבערקומען אין שפיטאל און זאגן מיט מיר."

מיין שווער האט נישט געטראכט קיין מינוט און איז באלד אהינגעפארן צום שפיטאל, וואו ר' קלמנ'ס משפחה מיט די קינדער זענען שוין געווען פארזאמלט צו זיין מיט אים אין די קריטישע מינוטן. צוערשט האט מיין שווער גערעדט אביסל חיזוק צו דער משפחה, און דערנאך האט ער געבעטן צו רעדן מיט ר' קלמן פריוואט. ער האט זיך אראפגעזעצט נעבן אים און גערעדט צו אים ווארעמע ווערטער וועגן זיין מסירת נפש זיך צו דערנענטערן צו אידישקייט און די גרויסע זכותים וואס ער האט זיך פארדינט מיט זיינע גוטע מעשים, וואס וועלן אים ביישטיין אויפ'ן עולם האמת.

ר' קלמן איז געווען זייער גערירט און האט געוויינט. דאן האט ער זיך אנגערופן צו מיין שווער און געזאגט, "רבי! איך האב זיך היינט דערמאנט אז ווען איך בין נאך געווען א קינד, איז צו אונז אין שטאט געקומען אמאל א מגיד און האט גערעדט שטארק וועגן דעם כח פון צדקה, אז עס שטייט אויף דעם 'צדקה תציל ממות'. האב איך געקלערט, אז איך וויל אויסשרייבן א טשעק פאר דער 'תורת חיים' שולע און ישיבה אין שטאט, אונטער הרב וואסערמאנ'ס פירערשאפט. אויך פאר אייך וויל איך געבן, אזוי ווי כ'פלעג געבן יעדעס יאר. יעצט אז ס'איז מיר שוין ענג, וויל איך

מדור זה נתנדב

לרגל שמחת נישואי
החתן מאיר איינהארן הי"ו
בן ידידנו הנכבד הרה"ג ר' **אהרן** שליט"א
עב"ג **הכלה החשובה** תחי'
בת ידידנו מוה"ר **אברהם יוחנן נייששטאדט** הי"ו
יהי רצון שיזכה לבנות בית נאמן בישראל ולרוות רוב נחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

תשובה: עס איז מותר, מיט די צוויי תנאים: א) מען אינוועסטירט עס אין א פלאץ וואו עס קען זיכער נישט שאדן גיין. אויב עס איז נישט פארזיכערט אויף הונדערט פראצענט, טאר מען עס נישט אריינלייגן, כאטש עס איז דא א מעגליכקייט אז עס זאל וואקסן אסאך; ב) מען וועט קענען ארויסנעמען געלט דערפון צו געבן פאר צדקה ווען עס קומט א נצרך א.ד.ג., אדער מען האט אוועקגעלייגט אנדערע געלט צו קענען געבן דערפון אנשטאט דעם פאר צדקה.[7]

אפהאלטן צדקה-געלט צוליב עגמת נפש

שאלה: איך האב צוגעזאגט א גרויסן סכום געלט פאר א איד וואס שאפט געלט פאר א חשובן מוסד, און א שטיק צייט שפעטער האט איך געהאט פון אים א גרויס עגמת נפש און איך בין געווארן אויף אים זייער פארוויטאגט. אויב איך וואלט געוואוסט מתחילה אז ער וועט דאס טון, וואלט איך אים נישט צוגעזאגט צו געבן דאס געלט. צי מוז איך איינהאלטן מיין צוזאג און אים געבן דאס געלט?

תשובה: ווען מען זאגט צו געלט פאר צדקה, איז דאס זייער א הארבע זאך און מען מוז עס באלד געבן, און אפילו התרת נדרים העלפט נישט דערצו. דערפאר מוז מען געבן דאס געלט וואס מען האט צוגעזאגט און מען טאר עס נישט צוריקהאלטן אפילו אויב יענער האט גורם געווען עגמת נפש.[8]

אויב מ'האט געזאגט "על המחיה" אנשטאט ברכת המזון

שאלה: אויב מען האט בטעות געזאגט "על המחיה" אנשטאט ברכת המזון, האט מען יוצא געווען?

תשובה: לויט רוב פוסקים האט מען נישט יוצא געווען, ווייל אין "על המחיה" דערמאנט מען נישט "ברית" ("ועל בריתך שחתמת בבשרנו") און "תורה" ("ועל תורתך שלמדתנו").[9]

דערפאר איז דער ריכטיגער וועג לכתחילה זיך צו וואשן נאכאמאל אָן א ברכה, מאכן "המוציא" און עסן א כזית און בענטשן.

אויב מ'האט זיך דערמאנט גלייך נאכ'ן ענדיגן "על המחיה", קען מען אנהייבן "נודה לך וכו'", ווייל די ברכה פון "הזן" האט מען יוצא געווען מיט "על המחיה".[10]

איר קענט אריינשיקן שאלות און הערות צו 4592885mhh@gmail.com
אדער דורך לאזן א מעסעדזש אויף 845-276-3170

אז דער זכות פון צדקה זאל מיר בייששטיין." אזוי רעדנדיג, האט ער מיט זיינע שוואכע כוחות אים צוגעוויזן צו עפענען דאס טשעק-ביכל וואס איז געלעגן נעבן אים אויפ'ן טישל.

"כ'האב אים געהערט רעדן וועגן געבן צדקה וואס זאל אים יעצט זיין א זכות," האט מיין שווער שפעטער דערציילט, "בין איך געווען זיכער אז עס קומט א טשעק אין סכום פון כאטש הונדערט טויזנט דאלער... איך האב א קוק געגעבן אויפ'ן טשעק און געזען אז עס איז די באקאנטע 500 דאלער, דער זעלבער סכום ווי ער פלעגט אלעמאל געבן. זייענדיג פערזענליך נאענט מיט אים, האב איך זיך אנגערופן צו אים און אויסגעדריקט מיין וואונדער. "ר' קלמן!" האב איך אים געזאגט. "האסט יעצט געזאגט אז דו ווילסט געבן ווייל עס שטייט 'צדקה תציל ממות'. נו, טראכטסטו נישט אז וואלטסט זיך געקענט ערלויבן אסאך מער פאר דער מיידל-שולע אין שטאט, וואס וואלט געקענט אפילו טראגן דיין נאמען אלס איר גרעסטער שטיצער? וואס מאכט דיך זיך האלטן אזוי שטארק דווקא צו דעם ציפער, וואס אפילו שוואך פארמעגליכע אין שטאט גיבן נאך אזויפיל פאר די מוסדות?"

"רבי!" האט ר' קלמן געענטפערט פאר מיין שווער, ווען ער האט זייער מחשיב געווען און געווען אויפריכטיג מיט אים. "דאס הארץ וויל געבן, און דער קאפ פארשטייט - אבער די האנט לאזט זיך נישט עפענען..."

מיין שווער האט אים ווארעם אנגעוואונטשן א רפואה שלימה און אז מען זאל זיך בקרוב זען געזונטערהייט אין פריידן.

דעם אנדערן טאג איז געקומען די טרויעריגע נייעס אז אינמיטן נאכט האט ר' קלמן פארלאזט די וועלט.

עטליכע יאר שפעטער, פרשת תרומה, די פרשה פון צדקה, האט מיין שווער געזאגט א התחזקות-רעדע פאר א גרופע פרויען, און דערביי האט ער דערציילט די אויבנדערמאנטע מעשה. ער האט ארויסגעברענגט די נקודה, אז מיר אלע ווייסן דעם גרויסן חיוב צו העלפן און זארגן פאר א צווייטן איד, צי מיט געלט אדער מיט אנדערע סארטן הילף, יעדער לויט זיינע מעגליכקייטן, און יעדער פון אונז האט דעם רצון און פארשטאנד דערצו; מען דארף אבער זען אז עס זאל נישט בלייבן ביי דעם, נאר די האנט זאל זיך לאזן עפענען ברייט און געבן.

ער האט צוגעגעבן, אז דאס קען זיין דער פשט אינעם פסוק ביי דער מצוה פון צדקה "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך", וואס עס קען אויסזען ווי אן אריכות הלשון, נאר די תורה וויל דערמיט זאגן: "לא תאמץ את לבבך" - לאז נישט דיין הארץ זיך שטארקן און זיין פארהארטעוועט, נאר זע אז עס זאל ערוועקט ווערן מיטצופילן

מיין זון איז ב"ה דער
"הלכות שבת רב"
אין קלאס...
במה זכיתי?
איך לערן פשוט פאַר
"3 הלכות" ביי יעדער סעודה!

אם כסף תלוה

דיני הלואה (ד)

דער פלא יועץ שרייבט:

"עס איז באוואוסט וואס עס שטייט אין זוהר הק' וועגן דעם גרויסן שכר פון זיין א מזכה את הרבים, הפלא ופלא!

"איינער וואס איז א **מזכה את הרבים**, זאגט אויף אים דער פסוק "בריתי היתה אתו החיים והשלום". ער איז זוכה צו זען **קינדער און קינדס-קינדער עוסקים בתורה** און איז זוכה צו עולם הזה און עולם הבא." ע"כ.

מיט'ן מנדב זיין דעם גליון "הליכות החיים", האט איר א זכות הרבים פון קרוב צו זעכציג טויזנט אידן בליעה"ר

אופן ההלואה

א] מדינא דגמ' אסור להלוות מעות רק בפני עדים או בשטר[1] שמא יעלה בדעתו של הלוה לכפור את ההלואה, ואף אם הלוה הוא ת"ח שבודאי לא יכפור מ"מ שמא מחמת טירדת לימודו ישכח[2].

ב] והעולם נהגו להקל בזה ולהלוות אף בלא עדים ושטר, ומ"מ הנכון הוא שלא להלוות בלא שטר, מלבד באופן שההלואה היא רק לזמן קצר דליכא למיחש שישכח, או אם הוא סכום קטן שאם ישכח לפרוע ימחול לו[3].

תביעת חוב

ג] אם הלוה לחבירו לזמן קבוע זכה הלוה בהמעות עד אותו זמן ואין המלוה יכול לתבוע ממנו המעות קודם שהגיע הזמן ואפילו אם צריך המלוה להמעות.

וסתם הלואה כשלא קבעו זמן הוא לשלשים יום במקום שאין מנהג ואסור לתבוע קודם לכן[4].

ד] וכן בשאילת חפץ אם קבע זמן אסור לו לתבוע לפני הזמן, שמשעה שמשך החפץ זכה בו[5], ואם שאלו לצורך איזה השתמשות בלא קביעות זמן א"צ להחזירו עד גמר ההשתמשות[6], אף אם המשאיל צריך אותה לעצמו.

לאו דלא תהי' לו כנושה

ה] אסור להמלוה לנגוש ולדחוק את הלוה (העני) אם יודע שאין לו לפרוע, ואפילו להראות א"ע לפניו אסור אם הוא נכלם כשרואה את המלוה ואין בידו לפרוע[7], ויש בזה לאו דלא תהי' לו כנושה[8].

כשהוא מסופק אם יש להלוה מעות

ו] וכתבו הפוסקים דזה דווקא כשיודע בודאי שאין לו מעות לשלם, אבל אם הוא מסופק מותר, וכן אם הוא חושש שמא שכח הלוה מהחוב מותר להזכירו[9].

אם אין לו להלוה מעות אבל יש לו מטלטלין

ז] הא דלא תהיה לו כנושה הוא דוקא אם אין לו להלוה לפרוע לו מעות, ולא מטלטלין, ולא קרקע, ולא בית דירה, אבל אם יש לו נכסים אין איסור בזה (ראה בהערה)[10].

1. כתובות נ' ע"א. **2.** והטעם הוא דכשמלוה בלי שטר ועדים הוא עובר על לאו דלא תתן מכשול שיכול לעלות על רוחו של הלוה לכפור בו, וכן גורם קללה לעצמו דכשיתבענו והלה יכפור בו, הבריות יקללוהו ויאמר שהוא מוציא לעז על אדם כשר ורוצה ליטול ממנו ממונו שלא ביושר, וכן בת"ח איכא חשש דישכח מחמת טירדת לימודו. כן הוא ברמב"ם סופ"ב מדיני הלואה, והוא מגמרא ב"מ עה: ועפירש"י שם. וראה בספר נחל קדומים מהחיד"א זצ"ל: א'ם כ'סף ת'לוה א'ת ר"ת בגימטריא 'כתב', והוא רמז דצריך לכתוב שטר בשעת ההלואה. **3.** עי' בערוה"ש חו"מ סי' ע' ס"א דהטעם שעכשיו מקילים להלוות בלי שטר ועדים משום דמכירין זא"ז ונאמנין זה לזה ויודע הלוה שלא ישכח וכן שלא יכפור לו. וראה בשו"ת ברכת שמים חו"מ סי"ד דבזמן הש"ס הי' החשש משום שני דרגות אנשים, א) משום ת"ח הטרודים כולם בגירסתם ולהכי חיישינן שילוהו וישכח הת"ח מזה (כמבואר בב"מ עה:), אבל עכשיו אין לנו דין ת"ח בענינים כאלו וליכא למיחש משום הנ"ל, ב) חשש של עמי הארץ שהם עלולים לכפור בו במזיד, וגם דין זה של עמי הארץ ליכא בזמנינו כמבואר באו"ח קצ"ט ס"א, על כן אין חוששין בזמנינו, ומקילים להלוות בלי שטר. **4.** כן מבואר בסי' ע"ג ס"א דסתם הלואה הוא שלשים יום בין במלוה בשטר בין במלוה על פה בין במשכון בין בלא משכון, ואם התנה שיוכל לתבעו כ"ז שירצה יכול לתבעו אפי' ביומו. **5.** סי' שמ"א ס"א אבל כשהשאילו חפץ שמשתמשין בהם בכל יום ולא קבעו זמן ביניהם, יכול המשאיל לבקשו ממנו כל זמן שירצה, דרק בהלואה של ממון דלהוצאה ניתנה אמרינן דסתם הלוואה הוא ל' יום. **6.** שם ס"ב. **7.** כן מבואר שם בשו"ע דכשיודע שאין להלוה לשלם, אסור ג"כ לעבור לפניו מפני שהוא נכלם בראותו למלוה ואין בידו לפרוע לו, וע"ז רמז הכתוב לא תהי' לו "כנושה" ולא נושה ממש (ב"מ ע"ה). **8.** שו"ע צ"ז ס"ב. **9.** כן מבואר בכסף הקדשים דלא אמרינן בזה ספיקא דאורייתא לחומרא, דהתורה גילה לנו דלא נצטוינו בזה רק כשיודע בוודאי שאין לו מעות, דכתיב "את העני עמך" דדווקא כשיש לך ידיעה ברורה שהוא עני, ועוד דכיון דיש איסור ללוות מעות כשאינו יודע אם יהי' לו מהיכן לשלם, א"כ כל שאינו יודע בודאי שאין לו מוקמינן אותו אחזקה שלא בזבז ממונו ובודאי יש לו מהיכן לפרוע אותו. ועיין שו"ת באר משה (ח"ח סי' כ"ו-כ"ז). **10.** ראה לשון הרמב"ם בדיני הלואה הלכה ב', דכל הנוגש את העני "והוא יודע שאין לו מה יחזור לו" א"כ משמע מזה דלית לי' כלום, אבל אם יש לו שווית נכסים רשאי לתובעו, וכן מבואר בכסף קדשים דאם יש לו קרקע ליכא איסור, וראה בשועה"ר סי' י"ב ס"ב, ולכן בדרך כלל בהלואות רגילות אינו עובר, דיש לו נכסים וכו', אבל בהלואות גדולות דלפעמים כל מה שיש לו בדירתו אינו שוה כסכום הזה אז עובר, וכ"ה באמרי יעקב בביאורים ד"ה ואפילו.

יענעמ'ס צער; אבער בלייב נישט שטיין דא, נאר "ולא תקפוץ את ידך" - לאז אויך דיין האנט נישט זיך צוריקציען, נאר עס זאל זיך עפענען ברייט פאר יענעם.

ווען מיין שווער האט געענדיגט דערציילן די מעשה, האט איינע פון די פרויען זיך אנגערופן אז זי האט געהערט די מעשה פון רב שוין דריי יאר צוריק. זי האט דערציילט, אז זי האט דעמאלט געארבעט אין דער אינטערנאציאנאלער אפטיילונג פון דעם "דזשאנס האפקינס" שפיטאל און איז געווען פאראנטווארטליך אויף די וואס זענען געקומען פון אויסלאנד זיך באהאנדלען. צוויי טעג נאכדעם וואס דער רב האט דערציילט די מעשה, איז אנגעקומען דארט אין שפיטאל א איד פון ארץ ישראל צוזאמען מיט זיין קינד וואס האט געדארפט דורכגיין א גאר-ערנסטע אפעראציע. דער איד האט נישט געהאט קיין געלט פאר די קאסטן פון דער אפעראציע, נאר מען האט אים געזאגט אז אויב ער וויל ראטעווען זיין זונ'ס לעבן האט ער נישט קיין אנדער ברירה נאר צו קומען צו דעם שפיטאל, ווייל דארט קען מען אים נישט היילן.

"איך האב געהאט שטארקע מיטלייד מיט דעם קינד און מיט'ן טאטן וועלכע דארפן דורכגיין אזא שווערע צייט," האט די פרוי דערציילט, "האב איך אים געבעטן אז צום אלעם ערשטן זאל ער מיר געבן די מעדיצינישע דאקומענטן פונעם קינד. איך האב אריינגעקוקט און געזען צווישן די פאפירן א בריוו וואס האט גארנישט געהאט מיט דער אפעראציע, האב איך געפרעגט דעם טאטן, 'וואס טוט דא דער בריוו?' האט ער מיר דערציילט אז אויסרעדנדיג זיך פאר א באקאנטן אין ארץ ישראל וועגן זיין מצב, אז ער דארף נעמען זיין זון צו אן אפעראציע נאר ער האט נישט קיין געלט דאס צו באצאלן, האט יענער אים געזאגט אז עס איז נאר-וואס געווען באשריבן ערגעץ וועגן א געוויסן גרויסן עושר פון מאנהעטן וואס טוט אויף אסאך און העלפט מענטשן, זאל ער שרייבן צו אים א בריוו, אפשר וועט ער אים ארויסהעלפן.

"ער האט געשריבן דעם עושר א בריוו, און ארום צוויי וואכן שפעטער האט ער באקומען פון אים דעם ענטפער, און אט איז וואס ער שרייבט אין דעם בריוו וואס ליגט דא צווישן די דאקומענטן: 'עס גייט מיר אויס דאס הארץ פאר דיין זון, און איך בין מתפלל אז ער זאל האבן א רפואה שלימה, אבער מיט געלט קען איך ליידער יעצט נישט העלפן.'

"ווען איך האב דאס געהערט פון דעם איד בלויז צוויי טעג נאכדעם וואס איך האב געהערט פונעם רב די מעשה מיט דעם עושר פון דענווער, וואס געציילטע שעה'ן פאר זיין פטירה האט ער אליין געשילדערט די פאקטן, אז 'דאס הארץ וויל,

איבערצושמועסן די הלכות וואס ווערן געברענגט אינעם גליון, אדער צו איבערלאזן א שאלה קען מען רופן 845-499-5084
אויב קיין ענטפער, ביטע לאזט איבער א מעסעדזש

הגליון והפצתו נתנדב

לזכות כל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם לשמירה עליונה ברו"ג

ולרגל השמחה הגדולה בבית ידידנו **הרה"ח ר' משולם זושא פריעזעל שליט"א**

בנישואי בן זקוניו הבחור החתן כמר **זאב יונה בנימין** נ"ו עב"ג **הכלה החשובה** תחי' בת ידידנו מוה"ר **מרדכי גרין** הי"ו

זכות לימוד תורה של אלפי ישראל יעמוד בעדם לבנות בית נאמן בישראל בבני חיי ומזוני וכל
השפעות טובות ולרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח בבריות גופא ונהורא מעליא

נתנדב ע"י חתנו ידידנו הנדיב העומד לימיננו לזכות את הרבים **מוה"ר משה מרדכי ווידערמאן הי"ו**

בענין קנה פרחים למי שחייב לו מעות בהלואה

אל מעלת כבוד הגאון ר' נחום צבי מאיר ראזענפעלד שליט"א

ראשית כל רוצה אני להודות על הגליונות המופלאים, הן השאלות הנוגעים למעשה, והן הסיפורים, דבר חשוב הוא, וזכות לימוד התורה יעמוד לכם לעולמי עד.

ועל של עתה באתי, בגליון ליו"ט שבועות העעל"ט כתבתם תשובה בענין הלכות רבית, באחד שלוה מאחיו סכום גדול ולכבוד יו"ט שבועות שלח להמלוה פרחים וכו' ומעכ"ת כתב שאסור לקבל משום דהוה רבית, ממילא כתבתם באיזה אופן אפשר להשיב לו הפרחים וכו' שלא להיכשל באיסור רבית.

כשעיינתי תמהתי דלכאורה הלוה כבר נתן להמלוה במה ששלח לביתו, וחצירו קונה לו וכו' א"כ בנידון דידן דהוה רבית דרבנן אינו מחוייב להחזירו להלוה אא"כ רוצה לצאת ידי שמים.

אבל אחר העיון ופלפול חברים ראיתי שתלוי במחלוקת אחרונים, דהנה ביו"ד סימן ק"ס סעיף ד' כתב המחבר שאסור להלוה להוסיף להמלוה בעת הפרעון אפילו לא קצץ, ואם הוסיף יש בזה משום רבית, והקשו הש"ך והטו"ז והפרישה, דאא"מ כתב בפירוש המחבר דאם מצא המלוה יותר מכדי שהדעת טעה שמותר לקבל דודאי לא טעה בסכום גדול כזה, עכ"פ ראינו משם שמותר לקבל, וכל אחד שם מתרץ כדרכו ואכמ"ל.

אבל החוו"ד שם מקשה דלא הבין הקושיא, דהא כאן דאוסר המחבר מיירי לכתחילה דאסור להוסיף ושם בחו"מ מיירי דאם כבר נתן דאין צריך להחזיר (דהחוו"ד לשיטתיה דבשעת פרעון מיקרי רבית מאוחרת).

אבל השער דעה שם כתב דיש מי שרוצה לתרץ כן (כדמתרץ החוו"ד) וכתב דאי אפשר לומר כן דהוה כאילו כבר קיבל דהא דאמרינן לעולם חצירו של אדם קונה היינו דוקא בדבר דאסיק אדעתיה אבל בדבר דלא אסיק אדעתיה ובפרט בדבר דאסור לקבל משום עבירה ודאי דלא אמרינן דחצירו קונה שלא מדעתו, א"כ בנידון דידן לכאורה תלוי במחלוקת החוו"ד והשע"ד דלהחוו"ד נחשב ככבר קיבל ואין צריך להחזירו אא"כ רוצה לצאת ידי שמים אבל להשע"ד לא נחשב ככבר קיבל וצריך להחזירו.

ואסיים בברכה שעוד רבות בשנים יזכה להגדיל תורה ולהאדירה באופן נפלא כזה ויזכה לקבל פני משיח צדקינו בב"א.

בערל ראטענבערג - בשם חבורת הלכות רבית בכולל סאטמאר בארא פארק

תשובת המערכת: נראה דגם לפי החוו"ד לא קנאן, ומחויב להודיע למלוה, על פי מה שנפסק בשו"ע או"ח סימן תמ"ח (סעיף ב) חצירו של אדם אינו קונה לו איסור, (אפילו איסור דרבנן) 'דמסתמא איסורא לא ניחא לקנות'.

ומה דסבירא ליה החוו"ד, בנידון שלו דחשוב רבית מאוחרת, דהתם דעתו "בפירוש לקנות כל המעות", אלא שטעה וסבר שאין בו רבית. בזה סובר דהוה כקנין בטעות, וכמקח טעות, דחשוב הגיע ליד הקונה, אלא שאפשר להקונה לבטלן, (ראה בספרו של החוו"ד מקור חיים סימן תמח ס"ק ב, ויש בזה אריכות). והשע"ד סובר דהקנין אינו מתייחס רק על הסכום שמחויב הלוה למלוה.

בענין כשביקש משליח לעשות ביטוח ולא עשה

אל כבוד הג"ר נחום צבי מאיר ראזענפעלד שליט"א העומד בראש מערכת העלון הליכות חיים הנודע לתהילה בהפצת הלכה למעשה רבות בשנה כולם שווים לטובה באופן השוה לכל נפש.

אחדשה"ט רציתי להעיר על מה שדנתם בגיליון הקודם (פרשת בה"ב) באופן שחברת השכרה לא סיפק ביטוח להשוכר והיה היזק, וכתבתם שם שאם המשכיר מקבל אחוזים גם מהביטוח א"כ אי"צ השוכר לשלם לניזוק.

ובהערות ציינתם המקור לזה שאפשר לומר קים לי כהנתיבות בקפ"ג. ולכאורה הכוונה לנתיבות סק"א שמבואר שם היסוד שחוזר ע"ז כמה פעמים (עי' סימן קע"ו סקל"א, סי' ש"ד סק"ד, סי' של"ג סק"ב, סי' ש"ו סק"ו) שכל פועל חייב לשלם אפילו על גרמא.

אבל לכאורה יל"ע אם אפשר לומר כן גם כאן כי לא מצאנו חידוש זה רק שפועל חייב גם על מניעת הרווח שהבעה"ב היה יכול להרוויח אם היה הפועל עובד כמו שצריך אבל לחייב גם על נזקים שיצא על ידו לכאורה לא מצאנו גם לפי הנתיבות.

ואסיים בברכת הדיוט שתזכו להמשיך בהרבצת התורה לרוב בכמות ובאיכות

אברהם יושע העשיל סג"ל וואזנער - מראשי כולל באר יוסף חבורת חו"מ, ירושלים

דער קאפ פארשטייט, אבער די הענט לאזן זיך נישט עפענען...' האב איך זיך נישט געפוילט נאר תיכף אפגעשריבן א בריוו פאר דעם עושר פון מאנהעטן און אים דערציילט די מעשה מיט אלע פרטים, און דערנאך האב איך צוגעשריבן : 'אט זע איך פאר מיר דא אין שפיטאל דעם שרעקליכן צער פונעם טאטן מיט זיין אומגליקליך קינד וואס דארף האבן א לעבנס-וויכטיגע אפעראציע, נאר זיי האבן נישט די מיטלען דאס צו באצאלן. עס פאדערט זיך אזויפיל און אזויפיל געלט צו קענען דורכפירן די אפעראציע, אז דאס קינד זאל קענען האבן א געזונט לעבן, און דאס קען אלץ זיין אייער פארדינסט.'

"איך האב צוגעענדיגט דעם בריוו מיט די ווערטער: 'איך גלייב אז אויך אייער הארץ פילט דאס, און אייער קאפ פארשטייט עס. איז עס דען נישט קיין שאד, אז די האנט זאל זיך נישט לאזן עפענען? איר האט יעצט די מעגליכקייט צו זען אז ביי אייך זאל דאס נישט געשען.'

"עס זענען אריבער בלויז עטליכע טעג, און איך האב ערהאלטן פון דעם עושר א טשעק מיט דער סומע וואס האט אויסגעצאלט די גאנצע אפעראציע.

"איך האב ארויסגענומען פון דער גאנצער געשעעניש א מוסר השכל," האט די פרוי אויסגעפירט. "אמאל זאגט מען א געדאנק און מען ווייסט נישט פארוואס מען זאגט פונקט דאס, און צו וועמען עס דארף אלץ אנקומען. דער רבוש"ע האט אזוי געפירט אז איר האט דערציילט די מעשה און איך האב עס געדארפט הערן, אלץ כדי אז א קליין אינגעלע וואס דארף א רפואה שלימה זאל געהאלפן ווערן.

"און נאך עפעס: מען דארף אלעמאל טון וואס מען קען צו העלפן א צווייטן איד, אפילו ווען מען מיינט אז עס זענען דא נאר קליינע אויסזיכטן אז עס זאל ברענגען די ריכטיגע רעזולטאטן. ווי גרויס האט דען אויסגעזען די מעגליכקייט אז דאס אראפזעצן זיך שרייבן א בריוו וועט ברענגען א טשעק וואס וועט דעקן די גאנצע אפעראציע? אבער אז מען טוט, העלפט השי"ת און פירט שוין אלעס אין ריכטיגן וועג."

*

מיטצוטיילן ערשט האנטיגע מעשיות להנאת אלפי הקוראים, ביטע פארבינדט זיך צו דער הנהלת המכון דורך 4592885mhh@gmail.com, אדער דורכ'ן פעקס: 845-517-1692, אדער לאזט א מעסעדזש אויפ'ן טעלעפאן: 845-276-3170

לז"נ מוה"ר שמואל דוד ב"ר צבי פינחס הכהן ע"ה
ומוה"ר ישכר בער ב"ר טובי' גדלי' ע"ה
לא השאירו אחריהם זש"ק
ונא ללמוד לעילוי נשמתם

כל הזכויות שמורות | הרשות נתונה לצלם הגליון ע"מ להפיצו, ואין להעתיק תוכן הגליון בלי רשות בכתב מהמערכת
הערות והארות בכתב יתקבלו ע"י מספר הפקס החדש 845-538-4625 או באימייל 4592885mhh@gmail.com | הרוצים להשיג גליון זה בתמידות נא לצלצל 845-276-3170